

ಪುರಾಣಾ ಬಿಚ್ಚಿ ಜನ್ಮ ಜಾಲಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. 'ನಿಂಗೆ ಮದುವೆಯಾದಾಗ ನೀನೇನೂ ಎಳಸಲ್ಲ, ನಿನ್ ಚಾ ಚಟ ಇದ್ದಿದ್ದಕ್ಕೆ ತಂಗೈರಿಗೆ ಮದುವೆ ಆದ್ರು ನಿಂಗೆ ಆಗ್ಗೆ ಮೂಲೆಗ್ ಕೂತಿದ್ದೆ. ನಮ್ಮ ಮಾವರಿಗೆ ಯಾವ ತಲೆ ಕೆಟ್ಟೋರು ನಿನ್ನ ಸಂಬಂಧ ಹೇಳಿದ್ರೆನೋ, ಮಾರ್ಯಂಗು ಮೂವತ್ತ ಮೇಲಾಗಿದ್ದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಗಂಟ್ ಹಾಕ್ತು... ನಾನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗಿ ಆಗ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಈ ಮನಿಗ್ ಬಂದಿದ್ದೆ. ನಾವ್ ಕಂಡ್ ಕಷ್ಟ ನೀ ಎಲ್ಲಿ ಕಂಡಿಯಾ?' ಎಂದು ಗಣಪಿ ದೊಡ್ಡಮ್ಮ ಊರಗಲ ಬಾಯಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಎಷ್ಟಂದರೂ ಏನಂದರೂ ಮೈಲಿ ಗಪ್ ಚುಪ್ ಅನ್ನುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಾತ್ರಿ ಗಂಟಲಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾರಾಯಿ ಬಿದ್ದ ಮೇಲೆ ಗಣಪಿ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನಾದಿಯಾಗಿ ಊರವ ನೀರಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಮೈಲಿ.

ಹೆಂಡಗುಡ್ಡರಿಗೆ ಸಾರಾಯದ ಹುಚ್ಚಿದ್ದಂಗೆ ಮೈಲಿ ಮುದುಕಿಗೆ ಚಾ ಚಟ ಇತ್ತು ಅನ್ನೋದು ಮೈಲಿ ತವರಿನ ಊರವರಿಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಾರ್ತೆಯ ಮುಖ್ಯಾಂಶವಾಗಿತ್ತು. ವಾರ್ತೆ ಊರದಾಟ ಪಟೇಲರಿಗೆ ತಲುಪುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೈಲಿ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಾ ತಪ್ಪಲಿ ಇಟ್ಟು ಆಗಿತ್ತು. ಮೈಲಿಯ ಮುಂದಿನ ಚಾ ದಿಗ್ವಿಜಯದ ಕತೆಗಳೆಲ್ಲ ಊರವರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಗಣಪಿ ದೊಡ್ಡಮ್ಮನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಹರಿದಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೊಸ ಮದುಮಗಳಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬರುವ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಪರಿಚಯವಾಗುವುದೇ ಮೈಲಿ. ಮೊದಲ ರಾತ್ರಿ ಮುಗಿಸಿ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಯಾರ ಮುಖ ದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಾರೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಮೈಲಿಯ ಮುಖ ದರ್ಶನವಂತೂ ಬೆಳ್ಳಂಬೆಳಗ್ಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ.

ಮೂರು ಗಂಡು, ಮೂರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಹುಟ್ಟಿದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಳಂತನಕ್ಕಾಗಿ ಅಪ್ಪನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಜಾಸ್ತಿ ಕಾಲ ಕಳೆದ ಮೈಲಿಜ್ಜೆಗೆ ಕೊನೆಯ ಮಗ ಹುಟ್ಟುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೊದಲನೆ ಮಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಣ್ಣನಿಗೆ 11 ವರ್ಷ ಆಗಿತ್ತು. ತವರಿಂದ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸ ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವುದು ಮೈಲಿಗೆ ರೂಢಿಯಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಮದುವೆಯಾದ ಹೊಸತರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಚಾ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ. 'ಇಷ್ಟು ಚಾ ಕುಡಿಯೋದು ದೇಹಕ್ಕೆ ಗನಾ ಅಲ್ಲ' ಎಂದು ಯಾರಾದರು ಅಂದರೆ, 'ಬಸರಿ ಐದಿನಿ, ಚಾ ಬಯಕೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ಆರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. 'ಚಾ ಕುಡಿಯಕ್ಕೆ ಬಸರಾಗಿಯೋ, ಬಸರಾದ್ಯೇಲೆ ಚಾ ಕುಡಿತೀಯೋ.. ಶಿವ ಬಲ್ಲ' ಎಂದು ಗಣಪಿ ದೊಡ್ಡಮ್ಮ ಇರಿಯುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ.

ಮಕ್ಕಳಾದ ಮೇಲು ಇಡೀ ಊರನ್ನು ಸುತ್ತುವುದು ಎಲ್ಲರ ಮನೆಯಲ್ಲೂ 'ಚಾ ಮಾಡಿಕೊಡ' ಎಂದು ಕೇಳುವುದು ಮೈಲಿಗೆ ದಿನಚರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಊರವರು ಯಾವಾಗ ಮಾರ್ಯಜ್ಜನಿಗೆ ದೂರು ಹೇಳಲು ಶುರು ಮಾಡಿದರೋ, ಮನೆ ಮನೆ ಸುತ್ತಿ ಚಾ ಕುಡಿಯದಂತೆ ಆತ ತಾಕೀತು ಮಾಡಿದನಂತೆ. ಅವತ್ತಿನಿಂದ ಗಂಡ ದುಡಿದ ದುಡ್ಡನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ದಿನ ಸಂಜೆ ಇಟಗಿಯ ಶಾಂ ಭಟ್ಟರ ಹೊಟೇಲಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಗಂಡಸರ ಎದುರು

ಕೂತು ಚಾ ಕುಡಿದು ಬಜ್ಜಿ ತಿಂದು ಬರುವ ಹೊಸ ರೂಢಿ ಶುರು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಳಂತೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದಿನಾ ಮಾರ್ಯಜ್ಜನಿಗೆ ಇವಳಿಗೆ ಜಗಳ. ಉಂಡರೆ ಉಡಲಿಲ್ಲ, ಉಟ್ಟರೆ ಉಣ್ಣಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಕಾಲ ಅದು. ದುಡಿದ ಪುಡಿಗಾಸನ್ನು ಹೆಂಡತಿ ಹೀಗೆ ಚಾ ಕುಡಿದು ಖರ್ಚು ಮಾಡಿದರೆ ಸಂಸಾರದ ಗತಿಯೇನು ಎಂದು ಮಾರ್ಯಜ್ಜ ಊರ ಹಿರಿಕರ ಮುಂದೆ ಅಳಲು ತೋಡಿಕೊಂಡ ನಂತರ, ಊರ ಹಿರಿಯರೆಲ್ಲ ಕೂತು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಮೈಲಿಯ ಬಜ್ಜಿ ಚಾ ಸಮಸ್ಯೆ ಉಲ್ಟಣಿಸಿತ್ತಂತೆ.

'ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇಕಾದ್ದು ಅಪ್ಪನ ಮನೆಗೆ ಹೋತ್ತಿ, ಕೆರೆ ಬಾವಿ ನಂಗಾಗೇ ಇವೆ. ಆದರೆ ಚಾ ಮಾತ್ರ ಬಿಡಲಾಗದು' ಎಂಬ ಮೈಲಿಯ ಚಾ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಸಾಯುವ ಬೆದರಿಕೆಗೆ ಅಂಜಿದ ಪಂಚರು, ಆರು ಮಕ್ಕಳಿರುವ ಸಂಸಾರ ರಕ್ಷಿಸಲು, 'ಮಾರ್ಯ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲರ ಮನೆಯಲ್ಲು ಮೈಲಿಗೆ ದಿನಾಲು ಒಂದೊಂದು ಲೋಟ ಚಾ ಕೊಡುವುದು' ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದರಂತೆ. ಆ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿ 50 ವರ್ಷಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಐವತ್ತು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತೆ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮೈಲಿ ಮನೆ ಮನೆ ಸುತ್ತಿ ಚಾ ಕುಡಿಯುವುದು ಮಾತ್ರ ಹಾಗೆ ಉಳಿದಿವೆ. ಆಕೆ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ತೀರ್ಪಿಗೆ ಬದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಊರಿನಲ್ಲಿ, ಮೈಲಿಯ ಬದುಕಲ್ಲಿ ಏನೇನೂ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಮೈಲಿಯ ಗಂಡ ಸತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಹರ್ಗಿಯಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿ ಇರದಿದ್ದರಿಂದ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳೆಲ್ಲಾ ಮನೆ ಅಳಿಯರಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಊರುಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಗುವ ಚಾದ ಆಸೆ, ಹೆಂಡದ ಚಪಲಕ್ಕೆ ಮೈಲಿ, ಹರ್ಗಿ

ಮಂಗಳಮಾನವ

ಮಂಗಳನಿಂದ
ಮಾನವರಾಗಿಲ್ಲ
ಎಲ್ಲರೂ;
ಈ ಅತ್ಯಾಚಾರ
ನೋಡಿದ್ದೆ
ಮೃಗಗಳಾಗಿಯೇ
ಇದ್ದಾರೆ
ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು!

- ಬಾಲು ಪಟಗಾರ

ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವಳು ಮಕ್ಕಳು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳ ಬಳಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ದುಡ್ಡು ಬೇಕಾದಾಗ ಆಗೊಮ್ಮೆ ಈಗೊಮ್ಮೆ ಹೋದರೂ ಸೊಸೆಯಂದಿರ ಬಳಿ ಜಗಳವಾಡಿ ಮನೆ ಹಾದಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ವೇತನವೆಲ್ಲ ತಿನ್ನುವುದು ಕುಡಿಯುವುದು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮತ್ಯಾವ ಘನಾಂದಾರಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ನಿನ್ನೆ ಇಟಗಿಯಿಂದ ಬಂದು ಕದ ಮುಚ್ಚಿದಾಗ, ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರದ್ದೂ ಹೆಜ್ಜೆ ಸಪ್ಪಳವಾಗಿ ಗೋಬಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಕೆಳಕೀರಿಯಿಂದ ನಡೆದು ಬಂದು ದಣಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಜ್ಜಿ ತಿಂದಿದ್ದಕ್ಕೂ, ನಿನ್ನೆಯ ಗೋಬಿ ಇತ್ತು ತಿಂದಿದ್ದಕ್ಕೂ ಬಿಸಿಲಿಗೆ ತಲೆ ಸುತ್ತಿದ್ದರಿಂದಲೋ, ಸಾವಿನ ಭಯಕ್ಕೂ ಅಥವಾ ಇವೆಲ್ಲ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಮೈಲಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತೊಳಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಕಷ್ಟಗಿನ ತನ್ನ ಕೋಲು ಮುಖದ ತುಂಬ ತುಂಬಿದ್ದ ಬೆವರನ್ನು ಸೆರಗಿನಿಂದ ಒರೆಸಿಕೊಂಡು, ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿಕೊಂಡಳು. ವಾಟೆ ಬಡಿಗೆಯಂತಹ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ನೀಡಿ, ಮೊಣಕಾಲಿನ ಕೆಳಗೆ ಕಣಕಾಲಿನ